

הפורחת בכל יום..

הניוז היומי של דרשו.

Dirshu
דרשו ד' ועוז
קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

יום שלישי ט"ו סיון תשע"ח | דף היומי בבלי: זבחים מו.
דף היומי בהלכה: מסעיף ב' עד סעיף ט'.
מוסרי: תורת הבית מתחילת מאמר שני עד "ובאמת זה".
קנין חכמה הלימוד השבועי: פרק א עד פרק ב.

הדף היומי בהלכה

העברת עציץ ממקום למקום בשבת

מונע את היניקה, ודינו כמחובר מדאורייתא; או שדינו כעציץ שאינו נקוב, משום שהאוויר מונע את היניקה. להלכה, דינו כמחובר מדאורייתא; אך למרות שבשני המצבים נמשכת היניקה מהקרקע, אסור מדרבנן להגביה עציץ המונח על הקרקע, או להניח על הקרקע עציץ התלוי באוויר, אם משום שיש הבדל בעוצמת היניקה, ואם משום שנראה כ'תולש' או כ'נוטע'.

[שו"ע שיב, ג, ומשנ"ב יב; ביאורים ומוספים דרשו, 8-9]

'עציץ נקוב', דהיינו צמח המונח בכלי נקוב על גבי הקרקע, הריהו כמחובר לקרקע מדאורייתא, משום שיונק מהקרקע דרך הנקב. ולכן אסור להגביהו מהקרקע ולהניחו על גבי דבר המפסיק את יניקתו; וכן להיפך - אם מונח על גבי דבר המפסיק את יניקתו, אסור להניחו ישירות על גבי הקרקע. ועציץ שאינו נקוב, נחשב כמחובר לקרקע מדרבנן. ונחלקו ראשונים בנוגע לעציץ נקוב התלוי באוויר - האם הפסק האוויר אינו

הדף היומי בהלכה

האם מותר להסיר בשבת 'פלסטר' המודבק במקום שיער?

החי, שהרי הדבר גורם לכאב. ויש להזהר שלא לחכך בשבת במקומות השיער שבגופו בצורה שתגרום בוודאות לתלישת שיער. ו'פלסטר' או תחבושת המודבקים לגוף במקום שיער - יש שהתיר להסירם במקרה שהם גורמים צער אף כאשר בוודאי יתלוש שערות בעת הסרתם; ויש שלא התיר להסירם אף לצורך מצוה כי אם בצורה שלא תגרום בוודאות לתלישת שערות.

[שו"ע שיב, ז, ומשנ"ב כ; ביאורים ומוספים דרשו, 14; ארחות שבת יז, ב-ג]

גזיזת שערות בכלי לצורך שימוש בשיער עצמו, אסורה בשבת מדאורייתא. וגזיזת שיער לצורך יפוי הגוף - יש אומרים שאסורה רק מדרבנן משום שהיא מלאכה 'שאינה צריכה לגופה', שהרי אינו עושה זאת לצורך שימוש בשיער הנגזז; ויש אומרים שאסורה מדאורייתא, משום שמטרת היפוי מחשיבה את המלאכה 'לצריכה לגופה'.

ותלישת שיער ביד, לכל הדעות אסורה רק מדרבנן, משום שאין זה כצורת המלאכה, הנעשית בדרך כלל בכלי; וכן משום שאין דרך לתלוש שיער מן

הדף היומי בהלכה

'פסיק רישא' - המושג וההלכה

- איסורו מדאורייתא, אך אם האדם אינו מעוניין במלאכה הנעשית אגב פעולתו - ובלשון הפוסקים: 'פסיק רישא דלא ניחא ליה' - איסורו מדרבנן. ויש מהראשונים שסובר שפסיק רישא דלא ניחא ליה מותר; והקלו הפוסקים בכך במלאכה דרבנן כאשר היא נעשית לצורך מניעת צער.

[שו"ע שיב, ז, ומשנ"ב כ, ושעה"צ כג; שו"ע שכ, יח; משנ"ב שטז, ה]

מותר לעשות בשבת פעולה המותרת, גם כאשר יתכן שאגב כך תעשה מלאכה האסורה בשבת, משום שאין כוונת העושה למלאכה זו, ובשבת אסורה רק 'מלאכת מחשבת', ולא מלאכת 'אינו מתכוון'. אולם, אם הפעולה המותרת כרוכה בהכרח במלאכה האסורה בשבת, הרי זה נחשב שכוונתו גם למלאכה זו, והפעולה אסורה, בין במלאכה דאורייתא ובין במלאכה דרבנן.

בלשון הגמרא והפוסקים מכונה איסור זה 'פסיק רישא'; ובמלאכות דאורייתא

כשהגאון ממונקאטש אמר זאת בפעם השלישית, קרה משהו. האיש ניגש אל חלון הרכבת והשליך את הבשר החוצה, פנה אל הגאון ופרץ בבכי. "כיצד הצלחת לראות שאני יהודי?" - שאל

מה שרואים בבית ההורים - לא שוכחים

בתקופה ההיא, הגיע לאן שהגיע והתדרדר לאן שהתדרדר, עד שהגיע למצב בו הוא אוכל בשר דבר-אחר. אבל קיום ההלכה בסימן ק"ע שראה בבית הוריו, לא נשכח ממנו... האיש הפך להיות אחד מחסידיו הנלהבים של הגאון ממונקאטש. הוא הרגיש שהמנחת אלעזר נגע לו בדיק בנקודה הרגישה ביותר בחייו, וקיבל על עצמו מהיום והלאה להישמר ולהיזהר בקיום כל ההלכות בשר"ע. רבו של רבי מרדכי זאב בלוי הוסיף וסיפר, שגם הוא השתמש בסימן זה של המנחת אלעזר. וכאשר נכנס אל המנזרים של הנוצרים אחרי תקופת השואה כדי להוציא משם את ילדי ישראל ולהצילם, התבונן בצורת אכילתם של הילדים. כאשר הבחין בילד שאינו נוגס בפרוסה עצמה, אלא משתמש בסכין וכנ"ל, היה בטוח שהוא יהודי, והוציאו מהמנזר. "ולא טעייתי אפילו במקרה אחד. כל הילדים שהוצאתי על פי הסימן הזה, היו יהודים", אמר.

כאשר סיפרנו במקום פלוני, באחד מימי חול המועד, את המעשה המופלא שהיה בנסיעתו של המנחת אלעזר ברכבת, קם אחד מן הנוכחים, המכהן כעורך דין מכובד, וביקש את רשות הדיבור. כאשר זו ניתנה לו, סיפר האיש שהבוקר הגיעה אליו הצעה להתעסק בתיק גדול ובעל-ערך, והוא סירב לחתום על העיסקה עד לאחר ימי חול המועד. "ואם תשאלו אותי", הוסיף האיש, "מדוע התנגדתי לקבל את הפרויקט, אספר לכם שהכל בזכות הוריי, שנרצחו בשואה. "אני גדלתי במשפחה חרדית בפולין, ואבי הי"ד עסק במלאכת הנגרות. כאשר הגיעו ימי חול המועד, אמר לנו אבא שלדעתו מותר לו לעבוד גם בימים אלה, כיוון שהוא בגדר של פועל שאין לו מה לאכול, שמותר לו לעבוד בחוה"מ. אבל", הוסיף האיש וסיפר, "זכורני שאמי הי"ד היתה זו ששידלה את אבי שלא לעבוד, ואמרה לו שגם אם לפי הדין הדבר מותר לך, אבל כדאי לנו לסמוך על הקב"ה ולהראות לו שאנחנו אוהבים אותו ואת מצוותיו, ולבטח לא נצא מופסדים מכך. הסוף היה שאבי הסכים לדבריה של אמי ולא עבד בימי חול המועד.

"אני, הבן שלהם, ראיתי ושמעתי את הוויכוח שהתנהל בבית, ואוזניי קלטו את המסר הברור שאמי הנחילה לצאצאיה, שאפשר לסמוך על הקב"ה שלא ייגרם לנו הפסד בימי חול המועד. ולכן לא הייתי מוכן לשמוע על העיסקה שהציעו לי היום, עד לאחר ימי חול המועד, למרות שכפי שהדגשתי היה מדובר בעיסקה 'מכניסה'". עורך הדין הדגיש: "עשיתי זאת בלב שלם ובנפש חפצה, כדי להוכיח להקב"ה שאני סומך עליו, והכל-הכל בגלל דיבוריה של אמי שנהרגה בשואה. אני מצהיר כאן לפניכם ואומר, שגם אם עו"ד אחר יתפוס את התיק הזה, לא אצטער על כך כלל וכלל". דבריו של האיש התקבלו בהערכה מרובה בקרב ציבור המשתתפים, והיה בכך משום קידוש ה' גדול.

(אוצרות הפרשה מתוך ברכי נפשי)

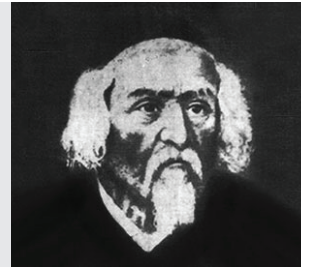
המלמד הוותיק רבי מרדכי זאב בלוי זצ"ל, סיפר סיפור מופלא בשם רבו, ויש בסיפור זה מסר מאלף וחשוב עד מאוד בענייני חינוך. רבו של הרב בלוי העיד, שהגאון בעל המנחת אלעזר ממונקאטש נסע פעם ברכבת וראה לפניו אדם היושב בספסל ממולו, המוציא כריך עם בשר דבר-אחר ואוכלו. הגאון ראה את אשר נעשה, וצעק על האדם ההוא: "יהודי, אסור לך לאכול חזיר!" הנוסע הביט במנחת אלעזר בפליאה, כמי שתמה על ההערה שיצאה מפיו, ואמר לו: "אינני יהודי, ולכן מותר לי לאכול את הבשר הזה!" אבל הגאון האדיר, שפסקי ההלכה שלו הופצו עוד בחייו ברחבי העולם היהודי כולו, פונה אל האדם ההוא בשנית, וחוזר ואומר לו: "יהודי, אל תאכל חזיר!" והלה מתעקש אף הוא, ומצהיר שאינו יהודי...

אבל, כשהגאון ממונקאטש אמר לו זאת בפעם השלישית, קרה משהו... האיש ניגש אל חלון הרכבת והשליך את הבשר החוצה, ניגש אל הגאון והודה בפניו שאכן הוא יהודי, פרץ בבכי וביקש לדעת איך הצליח לזהותו כיהודי. "אני נפגש עם הרבה אנשים, ואף אחד מהם לא אמר לי שאני יהודי, וכיצד הצלחת לראות שאני יהודי?" - שאל האיש את הגאון.

המנחת אלעזר אחז בידו של היהודי, חיבקו בחום, ואמר לו: "די היה לי להביט בהתנהגותך בעת שאכלת את הבשר, כדי לדעת שהינך יהודי!". משהאיש לא הבין את פשר הדברים, הסביר לו הגאון שהשו"ע (אורח חיים, סימן ק"ע הלכה י') אומר שלא ישוך פרוסה ויניחנה על גבי השולחן. והטעם הוא, כפי שמביא המשנה ברורה, 'מפני שנמאסה לבריות'. דהיינו, אדם הנושך בכריך הלחם ומכניס לפיו את החתיכה, ומניח את שארית הפת על השולחן, ממאיס בכך את חברו היושב לצידו. ולכן, המשיך הגאון והסביר לאיש ההוא, נהגו יהודי פולין שכאשר הם אוכלים לחם הם חותכים בסכין את החתיכה שברצונם לאכול, ומכניסים רק אותה לפיהם, והלחם עצמו נשאר 'נקי'. הדבר מקובל גם באכילת תפוח, וכל כיו"ב, שלא נוגסים בתפוח עצמו אלא חותכים את החתיכה הראויה בסכין. כך נהגו יהודי פולין - "ואני זוכר גם את אבותיי ואבות-אבותיי שהתנהגו כך", ציין הגר"י זילברשטיין שליט"א שסיפר את הדברים.

"הסתכלתי עליך בשעת אכילתך את בשר הדבר-אחר", אמר המנחת אלעזר לאיש, "וראיתי שגם אתה אוכל בצורה כזו, דהיינו שלא נגסת בכריך עצמו אלא אחזת סכין בידך וחתכת לעצמך את החתיכה שרצית לאכול. זה הספיק לי כדי לדעת בבירור שאתה יהודי, וככה, בוודאי ראית אצל הוריי את קיום ההלכה ההיא בסימן ק"ע, ולכן גם אתה מתנהג כך. לא יתכן שגוי יתנהג בצורה שכזו, לא יתכן!".

האיש הודה והתוודה שכל דבריו של הגאון הם אמת ויציב, והוא אכן גדל בבית יהודי לכל דבר, ובגלל תוקף הצרות והמצוקות שפקדו את העם היהודי

משהתקרבו הגרי"ז ופמלייתו אל עבר הגבול הרוסי, פנה לעברם חייל נאצי בשאגות איומות: "תנו את הכסף"... תוך כדי שאגותיו הבחין הנאצי כי חיילים רוסיים מתקרבים, וינס על נפשו

ישועות שהתרחשו אצל שלושה דורות לבית בריסק בזכות הסגולה הידועה של בעל 'נפש החיים'

המעשה השני - בהגיע העת שהיה על הגה"ק רבי חיים זי"ע להתייצב לפני ועדת הרופאים של צבא רוסיה, כי בא זמנו לשרת כחייל בצבא הרוסי, ותרב בבית יהודה תאניה ואניה, כי ידועה ומפורסמת היתה הסכנה הגדולה לשמש כחייל בצבאם. ביום המיועד נסע לשם הגר"ח בלוויית אביו ה'בית הלוי', ובכל משך נסיעתם למדו יחדיו את דברי 'נפש החיים'. בהגיעם לשם הזהירו אביו שלא יסיח דעתו לרגע מ'אין עוד מלבדו', ואכן תיכף ומיד בצאתו מבדיקת הרופא הודיעו לו הערלים שהוא משוחרר ללא כל עילה וסיבה. והשלישית, היתה עם הגרי"ז זי"ע בימי האימים. כשנכנס צורך היהודים ימ"ש"ו לפולין, ברח מיד הגרי"ז לוורשה, ועל ידי פספורט מזוייף יצא משם בנסי ניסים. משהתקרב אל עבר הגבול הרוסי, פנה לעברו חייל נאצי ובשאגות איומות זעק לעבר הגרי"ז ופמלייתו: "תנו את הכסף"... תוך כדי שאגותיו הבחין הנאצי כי חיילים רוסיים מתקרבים, וינס על נפשו ושבה השלווה לשרור במחנם ועברו בשלום את הגבול. לאחר מכן פנה הגרי"ז אל בני לווייתו והסביר להם פשרן של דברים: "במשך כל הדרך עד כאן היתה כל מחשבתי נתונה אך ורק ב'אין עוד מלבדו', ואכן הועילה לנו סגולת 'נפש החיים' לעבור את כל הדרך בתוככי פולין. אך משהגענו אל הגבול הרוסי נרגעה סערת נפשי, כי נראה היה שכבר חלפה הסכנה, ואז הסחתי דעתי לרגע מה'אין עוד מלבדו', ובו ברגע צץ לנגדנו הנאצי ימ"ש, וחזרתי מיד להתעמק במחשבת 'אין עוד מלבדו', ותיכף באה הישועה". (ע"פ באר הפרשה)

על פי ה' יִסְעוּ נְפִי יִשְׁדָּאֵל וְעַל פִּי ה' יִתְּנוּ (במדבר ט יח)

שלוש עובדות סיפר הגאון רבי דוד סולובייצ'יק אודות קיום הסגולה הידועה של בעל 'נפש החיים', האחת שהתרחשה עם אבי זקנו ה'בית הלוי', השניה בזקנו הגר"ח, והשלישית עם אביו הגרי"ז, וזה דבר המעשה:

רחוב צר היה רחוב החנויות של יהודי בריסק, משני צדדיו היו שערים שניתנו להיפתח ולהיסגר בכל עת. פעם הגיעו אנשי השלטון וסגרו את שערי הרחוב משני הצדדים, כדי לבדוק את היהודים ואת מעלימי המס אשר ביניהם, והחלו בודקים לפי סדר הרחוב חנות אחר חנות. אין צריך לומר ש'חיל ורעה' יאחזון בקרב כל העם, כי אוי לו למי שנתפס תחת יד שונאי ישראל הללו. ברם, פחדם של אלו לא היה אלא 'משל' לפחדו של אחד מאחינו בני ישראל שעסק בממכר צעפים ולא שילם עליהם מס כלל...

היהודי החיש פעמיו אל הגה"ק ה'בית הלוי' זי"ע בבכי ובדמעה, כדת מה לעשות להעביר את רעת הגזירה הקשה. ויכנס עמו ה'בית הלוי' החדרה ויסגור הדלת בעדם, פתח את הספר 'נפש החיים' בדיבורי הקודש הללו, ולמדם עמו בהתמדה רבה פעם אחר פעם, עד שבאו להודיעם שניצל היהודי מהם כי יצאו אנשי המכס מהרחוב מבלי להיכנס לחנותו... למעשה היה שם הנס מלובש בדרך הטבע, כי בבואם אל חנותו של יהודי זה, הגיעה עת אכילתם, ופסקו הרשעים מעבודתם ועשו 'סימן' על חנותו כדי שידעו מהיכן להמשיך בבדיקתם, אמנם בסיימם את הסעודה טעו וחשבו שכוונת הסימן לומר - שחנות זו היא האחרונה שבדקה ועליהם להמשיך לבדוק מהחנות הבאה ואילך.

קנין חכמה - מסילת ישרים

שאל הגר"נ קרליץ את הילד: "מילא מי שאין לו תאבון, מובן מדוע הוא צריך להמתיק את האוכל, אבל מי שכבר יש לו תאבון - בשביל מה הוא צריך להוסיף עוד טעם?!"

להתרחק מן המרחיקים

צריך להוסיף עוד טעם?!"
שח אותו ילד, שכבר בגר הרבה מאז: "על אף שעברו שנים רבות מאז, הדברים שנאמרו בחן מיוחד עדין עומדים בזכרוני והשפיעו עלי מאוד".
אחד מתלמידי רבנו בירר בפניו הלכה לגבי ברכה על גביע גלידה - האם יש לברך 'מזונות' על הגביע. נענה רבנו ואמר: "מעולם לא אכלתי גלידה... אבל כמדומה שאלו שאוכלים גלידה אינם מתכוונים לגביע".
(נשיח בחוקר)

"והנה שמו הקדוש ברוך הוא לאדם במקום שרבים בו המרחיקים אותו ממנו יתברך, והם הם התאוות החמורות, אשר אם ימשך אחריהן הנה הוא מתרחק והולך מן הטוב האמיתי" (מסילת ישרים, פרק א')

פעם בכה ילד בבית מרן הגר"נ קרליץ שליט"א על שלא הסכימו לשים לו סוכר בכוס החלב. רבנו התעניין לפשר הבכי. כשהסבירו לו את פשר הענין, ניגש אל הילד, פתח עמו בשיחה ואמר לו: "מילא מי שאין לו תאבון, מובן מדוע הוא צריך להמתיק את האוכל, אבל מי שכבר יש לו תאבון - בשביל מה הוא

למשמע דבריו של ה'ברכת אברהם ריחף חיוך קל על פניו של הגה"ק רבי מוטל, ומאותו רגע הוטב לו עד שנתרפא לגמרי. הוא המשיך לחיות עוד שנים רבות, ועוד זכה להכניס את אותו בן לחופה

עת רצון שזיכתה בעשרים ושתיים שנות חיים

יגדלו ויזכה להוליכו לחופה...".

לשמע דבריו ריחף חיוך קל על פניו של רבי מוטל, ומאותו רגע הוטב לו עד שנתרפא לגמרי, והמשיך לחיות עוד שנים רבות, ועוד זכה להכניס אותו בן לחופה. רבי מוטל סיפר כמה פעמים את המאורע הזה בהתפעלות רבה, והכירו בו שמחזיק בדעה כי בעצם כבר מלאו אז שנותיו, אלא שהיתה זו עת רצון בזמן שרבי אברהם אמר את דבריו, והוסיפו לו משמים עוד עשרים ושתיים שנים, וכדברי רשב"י במסכת מגילה: "שמא היה עת רצון ותקיים גם בי".
(נר לשולחן שבת' מתוך 'מריביצי תורה מעולם החסידות')

ק-ל נא רפא נא לך (במדבר יב יח)

בשלהי שנת תרצ"א חלה הרה"ק רבי מרדכי חיים סלונים זצ"ל וסבל יסורים קשים. כשהרגיש שקיצו קרב, שלח לקרוא למקורבו, מי שלימים נודע כהאדמו"ר בעל 'ברכת אברהם' מסלונים, זצ"ל, וביקש ממנו כי יאות לשמש אפוטרופוס לילדו בן הארבע, יהודה לייב, ויהיה לו כאב אחרי פטירתו. רבי אברהם השיבו מיד: "מקבל אני". כעבור כמה רגעים של דומיה אמר: "קיבלתי עלי אפוטרופוס, הנה חובתו של האפוטרופוס לדאוג שהילד שבחסותו יקבל את מה שטוב לו, אך מה אעשה ובעיני הטוב ביותר הוא שאביו בעצמו

"הלוואה של 5,000 שקלים ללא ריבית למנפיקי כרטיס אשראי" - האם מותר?

שאלה ותשובתה בצידה משולחנו של הרה"ג רבי מרדכי הלוי שוורצבורד שליט"א מורה הוראה 'נאות שמחה' - מודיעין עילית

תשובה: כיון שתמורת הלוואה מבקשים שיהיה לקוח בצרכניה, יש בזה איסור ריבית. אכן כיון שהלוואה ניתנת ע"י חברת האשראי, אם לחברה יש היתר עסקא מועיל הדבר להתיר לתת רווחים תמורת הלוואה.

שאלה: רשת למצרכי מזון פרסמו שמי שינפיק כרטיס אשראי של הרשת מחברת אשראי מסוימת יהיה זכאי להלוואה של 5,000 ₪ ללא ריבית. האם הדבר מותר?

כמה אנשים נחשבים ל"רבים" לענין עוון הלבנת פני חברו ברבים

הצטרפו אלינו ללימוד היומי בספר 'חפץ חיים'

מלבד המלבין עצמו, וזאת ממה שכתב: 'שלא לדבר איתו קשות עד שיכלימנו וכו' ובפני אחרים וכו' שלא היה ברבים, אבל אם הלבין את פניו ברבים וכו': ומשמע שכשמלבין את חברו 'בפני אחרים' [שזה לכל הפחות בפני שנים חוץ מהמלבין עצמו], עדיין אין זה נחשב ברבים, ובהכרח שרק אם יש שלושה מלבד המלבין עצמו נחשב כרבים.

עוד מביאים בביאורים ומוספים מה שכתב הח"ח בספרו חובת השמירה (פי"ד) על חומרת עוון הלבנת פנים וז"ל: "ומכל זה יתבונן האיש הנלבב עד כמה צריך להיזהר בדבורו שמדבר אל חברו, שבל יבא להלבנת פנים שהוא לא תעשה מן התורה אף בינו לבין עצמו, ובפרט אם מדבר עמו בפני אחרים, ומצוי מאד בחבורת אנשים שעוסקים בדברי שיחה, שאומר אחד על חברו דבר דרך שחוק ופניו מתלבנים, ובדיבור קל אפשר שמאבד עולמו, והחכם עיניו בראשו לשמור אז מוצא שפתיו, וכשיעלה על לבבו להוציא איזה דבר שחוק שאפשר שחברו יתבייש, ישים רסן על שפתיו, ובכגון זה נאמר "ושמת סכין בלועך וגו'".

על לאו נוסף שעלול המספר לשון הרע לעבור, אנו למדים בהלכה הנלמדת היום ב'חפץ חיים' (פתיחה, לאווין, סעיף יד), שאם גינהו כל כך בדברים עד שנשתנו פניו ממחמת כן, עובר על לאו של 'לא תשא עליו חטא'; שהוא אזהרה שלא לבייש אדם מישאל אפילו במקום התוכחה, וקל וחומר שלא במקום התוכחה. למעלה מזה, אם מביישו בפני רבים, שאז כבר כרתוהו חז"ל מהעולם הבא ואמרו: המלבין את פני חברו ברבים אין לו חלק לעולם הבא.

וכמה אנשים נחשבים ל'רבים' לענין איסור זה? בביאורים ומוספים מביאים מה שכתב בזה הח"ח להלן (לשון הרע כלל ב באמ"ח ס"ק א בהגה"ה) שסתם רבים הם שלשה אנשים.

והאם מספר זה כולל גם את המלבין עצמו, או שהכוונה לשלשה מלבד המלבין עצמו? - הפמ"ג (בספרו מתן שכרן של מצוות חקירה ה"ד"ה ומסתברא) כתב שמסתבר שדי בשלשה כולל המלבין עצמו. אכן, יש שכתבו (קובץ תורת האדם לאדם ח"ו עמ' 222) שמדברי הח"ח כאן משמע לכאורה, שצריך שלשה

המוסר היומי

החשיבות העצומה של לימוד כל ההלכות הנוגעות למעשה

מתוך לימוד המוסר היומי בספרי החפץ חיים:

וכן דיני שבת ויום טוב - אם לא ילמד הלכותיהן, בודאי יעבור על חילול שבת ויום טוב טוב כמה מאות פעמים בימי חייו. וכן בעניני המועדים, ברור כשמש שאם לא ילמד הלכותיהן, כשיבוא לעולם הבא ימצא פרוץ מרובה על העומד. וכן בהלכות תולעים, והלכות טבילת כלים, והלכות נדה, והלכות נדרים ושבועות, והלכות רבית, והלכות צדקה, והלכות אונאה, והלכות אבידה ומציאה, והלכות תשלומי שכיר בזמנו, וכו'.

כלל הדבר: לא יצויר קיום כל המצוות אם לא שילמד כל ימיו ההלכות השייכות לקיום המצוות, שאז יוכל לומר שיבוא על ידי זה לידי קיום כל מצוה כראוי. [תורת הבית חתימת הספר, מאמר ב, בשיוניים קלים]

להיות 'בן עולם הבא', לא יצויר אלא למי שהוא קובע לבו ונפשו לקיים את כל דברי התורה כולה, אבל זה גופא לא יצויר רק בלימוד ההלכות של כל מצוה, שאם לא כן לא ידע איך לקיימה.

אם לא ילמד הלכות ציצית, יצויר שכל ימיו לא יקיים המצוה, כגון שלא הטיל אותן לשמן, וכן שאר דיני עשיית המצוה.

וכן בתפילין צריך שהפרשיות תכתבנה כדן, וכן הבתים שיהיו מרובעין, וכן הרצועות שיהיו שחורות, ומושחרות לשמן, וכן שיהיו מונחות על מקומן כדן, ואם לא כן לא קיים מצות תפילין כלל, וגם הברכות לבטלה.

וכן בעניני מצוות עשה של קריאת שמע וברכת המזון, וכן שאר ברכות - אם לא ילמד הלכותיהן בודאי יעבור עליהן בימי חייו כמה מאות פעמים.

לא שמענו לאחרונה שאברכי חמד פרצו לבנק המרכזי ורוקנו את כל הקופה. האברך שיושב לידינו בכולל ומגדל משפחה בת 10 נפשות, לא גילה לפתע דוד עשיר מאמריקה...

מה ברכו בניי על המון במדבר? האם בכלל בירכו? ועל כוחו של המוציא לחם מן השמים

הרה"ג רבי שמואל ברוך גנוט שליט"א

וְהָמוֹן קָרַע עַד הוּא וְעֵינָיו קָעוּ בַּהַדְלָהּ

"אמא", שאל אליצפן הקטן את אמו, שעמדה ליד האהל המשפחתי, "מה מברכים על המן?"
אכן, שאלה טובה.

"משה תיקן לישראל ברכת 'הזן' בשעה שירד להם מן" (ברכות מה, ב). וכתב רבינו בחיי, שבפרשת המן עצמה ישנו רמז לברכת המזון, שנאמר בתורה "וַיִּבְרָךְ תְּשַׁבְּעוּ לָחֶם וַיִּדְעָתֶם כִּי אֲנִי ה'", וידיעה זו שתזכירוהו בברכה על אכילת המן. הקדמונים דנו בשאלה, מה בירכו בני ישראל כברכה ראשונה כשאכלו מן? הרמ"ע מפאנו כותב, שלעתיד לבוא, כשהצדיקים יאכלו את סעודת הלוייתן, יצרפו לסעודה את צנצנת המן, ואז יברכו עליו ברכת "המוציא לחם מן השמים"... בספר בני יששכר כתב, שכשהסתופף בצילו של מהרצ"ה מזידיטשוב זצ"ל, דן איזו ברכה בירכו בני ישראל על המן, "ונענה הרב המקובל מו"ה ישראל דוב, שכנראה לא ברכו שום ברכה על המן, לפי שכתב האריז"ל שתכלית הברכה היא, לברר הניצוצות ולהפרידן מן הפסולת, וכיון שהמן היה לחם של מלאכי השרת, שנבלע באיברים, הרי שלא היה בו פסולת ולא היה צריך בירור".

הגאון מטשיבין זצ"ל (דובב מישרים ח"ד, לקוטי תשובות), מצטט את דעת הספורנו, הסובר שבלקיטת המן בשבת, היו חייבים משום איסור 'תולש דבר מגידולו', ובהכרח שהספורנו סבר שהמן נחשב לדבר שגידולו מהארץ, ולכן קבע הגאון מטשיבין, שעל המן מברכים ברכת "המוציא לחם מן הארץ", כפי שמברכים על הלחם...

בפרדס יוסף (פ' בשלח), מביא בשם ספר חמדת ישראל, שבירכו על המן ברכת בורא פרי האדמה. ולדברי חז"ל שטעם המן השתנה לכל הטעמים שבעולם, אזי בירכו עליו לפי טעמו. מי שרצה לטעום בו טעם תפוז- בירך בורא פרי העץ. מי שטעם בו כרצונו טעם עוגה- בירך בורא מיני מזונות, וכן בכל הטעמים. ובספר "גם אני אודך" (פרשת בהעלותך), כתב שהאדמו"ר משומרי אמונים זצ"ל אמר שהיו שלש דרגות בישראל. הצדיקים שלא הרגישו שום טעם במאכל, מחמת דביקותם בהקב"ה, לא בירכו על המן כלל. הצדיקים הבינוניים הרגישו מעט טעם במאכל, ובירכו "המוציא לחם מן השמים", ואילו פשוטי העם בירכו "המוציא לחם מן הארץ..." (וראו עוד בפסקי תשובה סי' רפ ובדברי מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א בספרו טעמא דקרא לפרשת קרח).

הגה"ק הרבי בעל האמרי אמת מגור זצוק"ל (בהגהותיו לספר פרדס יוסף, פרשת בשלח, אות פב) כתב כך: "מה שהבאת בפרשת בשלח בשם בני יששכר שחקר איזה ברכה ברכו ישראל על המן, ובברכות (דף לה ע"ב) איתא שבלא ברכה הוי כגוזל ומועל, וקשה על זה שאם כן, יהיה בן נח מחוייב בברכת הנהנין, שעל גזל בן נח מחוייב מיתה, שהוא משבע מצוות, וגם יהיה אסור לכבד לנכרי במזון, מצד "לפני עיוור", וזה לא מצינו בשום מקום.

והאמרי אמת משיב: "יש לומר כי באמת כתוב באדם הראשון (בראשית א, כט) 'הנה נתתי לכם וגו' לאלכה', וכן מובא על נח (בראשית ט, ג) 'כל רמש וגו' לכם יהיה לאכלה', ובמדרש מובא: 'והארץ נתן לבני אדם', מבלי צורך ברכה, אולם איתא במדרש (שמו"ר י"ב, ג, הובא בילקוט יתרו, רמז רע"ג ותהלים סימן קט"ו) כי כשהקב"ה נתן תורה לישראל נתבטלה הגזירה של 'והארץ נתן לבני אדם', משל למלך שגזר שבני רומי לא ירדו לסוריא ובני סוריא לא ירדו לרומי, וכיון שהשיא את בתו התיר, כך עד שלא נתנה התורה, 'השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם', ומשנתנה תורה וכו' וזה רק לבני ישראל וכו', ולכן צריכים בני ישראל ברכה ולא בני נח, כי רק לבני ישראל במתן תורה בטל הגזירה". עכ"ד. הוסיף על כך הגאון בעל הפרדס יוסף וכתב: 'ופשוט שיש לומר שרק גזל בגשמיות בן נח מחוייב, ולא שגזול מהקב"ה, וגם ברש"י ברכות (לה, ב ד"ה גוזל) כי גזול מהקב"ה ברכות, וכתב במהרש"א (ח"א ד"ה לך) שאין צורך לפשט זה, אלא גזול ממש מהקב"ה אותו דבר שאוכל ונהנה ממנו, עיין שם, וי"ל שזה כוונת רש"י שלא הוי גזל ממש, שא"כ היה בן נח מחוייב לברך ברכת הנהנין

ולא מצינו כן".

החזון איש (או"ח כח, ד) שואל: חז"ל אמרו שהמן נבלע באיברים ונתעכל מיד, ואם כן כיצד משה רבינו תיקן לברך ברכת המזון על אכילת המן, והרי לאחר שנתעכל המזון במעיים, לא ניתן לברך ברכת המזון? וכתב החזון איש, שבמדבר בירכו ברכת המזון תיכף ומיד אחר האכילה. וכתב שמכאן ישנה הוכחה שכל זמן שהמזון מתעכל במעיים, הרי הוא כאילו אוכל וניזון עכשיו, ושיעור עיכול הוא רק שיעור בשהות לזמן שניתן לברך לאחר האכילה.

•••

אלפי אברכים מגיעים הביתה בסוף החודש עם מילגה צנומה, ויחד עם משכורתה של הרעיה, הם מצליחים לחיות, להאכיל את הילדים במזון מזין וטעים, לשלם חשבונות מים, חשמל, גז ותשלומי ועד הבית, מיסים ותיקוני אינסטלטור, לשלם לכל צרכי הבית והילדים וגם לחתן אותם, בסכומים שאיש אינו מבין, כולל אנחנו עצמנו, כיצד ניתן לעמוד בהם.

לא שמענו לאחרונה שאברכי חמד פרצו לבנק המרכזי ורוקנו את כל הקופה. האברך שיושב לידינו בכולל ומגדל משפחה בת 40 נפשות, לא גילה לפתע דוד עשיר מאמריקה, והכסף שמגיע מ'קצבת הילדים' של המשפחה כולה, אין בה כדי לכלכל ולו ילד ישראלי ממוצע אחד במשך חודש. אם ניקח דף ועט ונחשב את המשכורת הממוצעת של משפחה ברוכת ילדים, שאבי המשפחה לומד בכולל, לא נבין לעולם כיצד משפחתו חיה, בריאה ושמחה. והנה, חודש ועוד חודש, ולמרות הקשיים, העגלה ממשיכה לנוע, העגלה המלאה בתורה וברוחניות, ואיש אינו מת מרעב ומקור ברחובותיננו...

אומרים בשם כ"ק הרבי מסאטמר רבי יואל זצוק"ל, שהמופת הגדול ביותר המצוי כיום בארץ ישראל, הוא קיומם של משפחות האברכים, החיים ממשכורות זעומות ומצליחים לחיות בנחת ובשמחה, ואף לסייע להקמת בתייהם של כל ילדיהם, כשמדובר בסכומי עתק, של מאות אלפי דולרים.

התקשורת יכולה לספר סיפורי בדים. אך אנו עצמנו, המכירים היטב את חשבון ההכנסות החודשי של האברכים, ויודעים שמדובר בהכנסה מצחיקה, מופרכת לחלוטין, תוהים, משתאים, בקביעות: מנין ירק זה חי?

"מִצְאָהוּ בְּאֶרֶץ מִדְבָּר וּבְתֵהוּ לָלֵךְ יִשְׁמַן וְסִבְבָּנָהּ וּבִנְנָהּ וְצִנְנָהּ וְאִישׁוֹן עֵינָיו" (דברים לב). אמר המשגיח דלומז"א רבי משה רוזנשטיין זצ"ל: "אימתי זוכה יהודי ל"סִבְבָּנָהּ וּבִנְנָהּ וְצִנְנָהּ וְאִישׁוֹן עֵינָיו"? – בשעה שהוא חי בתחושה של אדם הנמצא ב"בְּאֶרֶץ מִדְבָּר וּבְתֵהוּ לָלֵךְ יִשְׁמַן". כשיהודי חי בהרגשה שהוא לבד במדבר, ללא מקורות מחיה סטנדרטיים, ואין לו מי שיכלכלנו, מלבד הקב"ה, אזי השי"ת דואג לו כאישון עינו".

רבינו החפץ חיים זי"ע, המשיל זאת לילד שהלך לחיידר ושכח את הסנדוויץ' שלו בבית. אביו קם מיד, לוקח את הסנדוויץ' העזוב ואץ רץ לחיידר, כדי שלמוישי שלו יהיה מה לאכול בהפסקה. ואם אבינו שבשמים רואה ש"שכחנו את הסנדוויץ'", ובפרט כשאין לנו סנדוויץ' כי אנו עוסקים בתורה במסירות ולא בעסקי החולין, הרי מיד הסנדוויץ' מגיע, מרוח בממרח מזין וטעים...

כל אברך שחיתן ילדים יספר את סיפוריו האישיים, גדושי הניסים והנפלאות הרבה שלוחים למקום, ולמרות הקושי, הקב"ה עוזר, ואנו כולנו רואים בחוש ש"וְלֹא תֵאָתֵי צָדִיק קָעָזָב וְזָרְעוּ מִבְּקֶשׁ לָחֶם". חודש אחרי חודש, ולכל אברך יש את אוסף הניסים השמימיים שלו. וברוך ה', ממשיכים ללמוד וללמוד, חשים ש"לא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן", חיים ומחייכים, מגדלים ילדים לתפארת, ורואים ברכה ונחת. ומה יהיה מחר? ומחרתיים? – אל דאגה, כי מי שעזר אתמול ושלשום, יעזור גם מחרתיים. נכון, אנו חייבים בהשתדלות הנחוצה ובבניית כלכלת בית נבונה. איש אינו מתכחש לקשיים ולנסיגות שבדרך. אך עם כל החישובים והמספרים, אנו חיים כאוכלי המן, למעלה מדרך הטבע, ללא שום הסבר רציונלי, ניזונים מתוככי ידו הרחבה של נותן התורה.

•••

לפני מספר חודשים הצטופפנו לנו מספר אברכים ברכב, עם נהג נחמד וטוב

לב, שהסיע אותנו לחתונת בנו של מר משותף. "אתם מוכנים להסביר לי בבקשה, איך אתם מסתדרים???" שאל הנהג.
"לא כל כך צפוף פה. הכל בסדר, ברוך השם..."
"לא, אני לא מתכוון לנסיעה הזאת. אני מתכוון בחיים", הבהיר הנהג, "אתם לומדים בכלל ומקבלים בקושי אלף חמש מאות - אלפיים שקל. עוד קצת מבחינים, עוד קצת כולל ערב וכולל שישי. אולי עוד עבודה תורנית כל שהיא. האשה עובדת, ברוך ה'. כמה היא מרויחה כבר, האז?"
"אתה ממס הכנסה?" צחק האברך שישב לידי.
"ממש לא. אבל אני רוצה להבין אחת ולתמיד, איך חיים האברכים, עם משפחה עם כל כך הרבה ילדים, בלי עין הרע, אני מרויח אולי פי ארבע ממכם ואני לא מסתדר. מה הסוד? יש לכם חברים בבנק העולמי?"
"אספר לך סיפור" - השבתי לו - "לפי מספר חודשים ערכנו בס"ד ברית לבנו נרו יאיר. הברית נערכה בבית הכנסת לדרמן בבני ברק, כשמו"ר מרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א משמש כסנדק, ומטבע הדברים הזמנו אולם בבני ברק. באותו הרגע, לא היה לי בדיוק מהיכן לשלם על הברית והתכוונתי ליטול הלוואה לטווח קצר מהגמ"ח שבכולל. הברית עלתה 3380 ₪ והוספתי 150 ₪ כ'טיפ' "

למצרים. בסך הכל שילמתי 3530 שקל, כשאת הסכום כתבתי בצ'ק לעוד יומיים. כשהגענו הביתה, פתחנו את מעטפות הצ'קים והאמת היא שהופתענו, כי כמעט כל אחי וגייסי היקרים, הינם אברכים הלומדים בכללים, ולרוב, איננו מקבלים צ'קים. בדרך כלל קרובי המשפחה שלנו, משני הצדדים, קונים בגד לתינוק או משחק לאחיו הגדולים וכדומה, כפי הנהוג והנורמלי במשפחות של אברכים. הפעם בחרו רוב האורחים לתת לנו צ'קים. ההפתעה היתה גדולה שבעתיים כאשר גילינו שסכום הצ'קים הכולל היה...3530 שקל. בדיוק הסכום ששילמנו על הברית, לא שקל פחות ולא שקל יותר. לא מדובר בסכום עגול, ובכל זאת, זה היה הסכום המדויק שקיבלנו. והנה הקב"ה הראה לנו בחוש, שלא אנחנו מפרנסים ומכלכלים. נולד ילד נוסף במשפחה? כבר אמרו לנו חז"ל (נדה לא, ב) "בא זכר בעולם, בא ככרו בידו". יש אבא עשיר בשמיים שדואג לו, ולכולנו, באופן ישיר."
□ וכיצד מברכים על התופעה המופלאה והניסית הזאת, של קיום האברכים, אוכלי המן של דורינו?
אולי צריך לברך עליה ברכת "בְּרוּךְ שֶׁכָּחוּ וּגְבוּרָתוֹ מְלֵא עוֹלָם"...